

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

ANNARIIKKA LÄHTEENMÄKI

Naisparien kokemukset äitiyden vahvistamisesta

Uusi äitiyslaki

LIIKETALouden KOULUTUSOHJELMA

2021

Tekijä(t) Lähteenmäki, Annariikka	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	2.12.2021
	Sivumäärä 30	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Naisparien kokemukset äitiyden vahvistamisesta- uusi äitiyslaki		
Tutkinto-ohjelma Liiketalouden koulutusohjelma, oikeustradenomi		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä opinnäytetyössä tutkittiin sitä, minkälaisia kokemuksia äitiyden vahvistamisesta on syntynyt naispareille vuonna 2019 voimaan tulleen äitiyslain myötä. Äitiyslaki mahdollistaa sellaisten naisparien, jotka ovat käyneet virallisissa hedelmöityshoidoissa, tunnustaa ei-synnyttäneen naisen äitiys neuvolassa jo ennen lapsen syntymää. Ennen äitiyslain voimaantuloa ei-synnyttäneen naisen on pitänyt adoptoida puolisonsa synnyttämä lapsi, jotta on saanut virallisen vanhemmuuden lapseen.</p> <p>Naisparien kokemuksia haluttiin lähteä selvittämään, koska lakimuutos on sen verran tuore, ettei asiasta ole saatavilla tutkittua tietoa. Teoriaosuudessa tutustuttiin äitiyslakiin sekä muihin vanhemmuutta sääteleviin lakeihin. Lakien tukena käytettiin oikeuskirjallisuutta, korkeimman oikeuden päätöksiä sekä sateenkaariperheitä käsitteleviä materiaaleja.</p> <p>Tutkimustyö toteutettiin yhteistyössä opinnäytetyön toimeksiantaja, Sateenkaariperheet ry:n kanssa ja se tehtiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimukseen haastateltiin viittä naisparia, joilla oli kokemusta äitiyden tunnustamisesta neuvolassa. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina ja ne tehtiin Webex Hill-videoneuvotteluohjelman kautta.</p> <p>Saatujen tulosten perusteella todettiin se, että lapsen hankintaan lakimuutoksella ei ollut vaikutusta. Neuvolan henkilökunnan osaamisessa ja asenteissa sen sijaan oli eroavaisuuksia. Osassa neuvoloista ne ovat yksilötasolla, mutta saatiin myös sen suuntaisia vastauksia, että ongelmat asenteissa naispareja kohtaan olivat koko organisaatiossa. Tutkimuksen pohjalta voi myös vahvasti kyseenalaistaa sitä, että naimisissa olevan naisparin pitää äitiys erikseen tunnustaa. Tätä voidaan pitää yhtenä isona epäkohtana äitiyslaissa.</p>		
<p>Asiasanat</p> <p>äitiyslaki, naispari, sateenkaariperhe, adoptiolaki, vanhemmuuslaki</p>		

Author(s) Lähteenmäki, Annariikka	Type of Publication Bachelor's thesis	2.12.2021
	Number of pages 30	Language of publication: Finnish
Female couples' experiences in establishment of maternity – the new Maternity Act		
Degree programme Bachelor of Business Administration		
Abstract <p>In this thesis it was researched what kind of experiences in establishment of maternity female couples have had since Maternity Act entered into force on 1 April 2019. Maternity Act enables female couples who have had assisted fertility treatment to acknowledge maternity of the woman who is not pregnant at a maternity clinic before the birth of a child. Before Maternity Act the woman who had not given birth to the child had to adopt the child who had been given birth by her spouse in order to be the legal parent of the child.</p> <p>Maternity Act is quite new law so there was no researched information available before this thesis. The theoretical part consists of familiarizing with Maternity Act and other laws that regulate parenthood. Alongside with regulation it was used legal literature, decisions of Supreme Court and material regarding rainbow families.</p> <p>The research was made in cooperation with the commissioner of the thesis, Rainbow Families Finland joint organization, and the research method was qualitative. Five female couples who had acknowledged maternity were interviewed. The interviews were theme interviews and Webex Hill -meetings were used for the interviews.</p> <p>Based on the results Maternity Act did not affect the couples' decisions whether to try to have children or not. However there were differences on competence and attitudes at the maternity clinics. In some of the maternity clinics the problems were at individual level but some of the answers suggested that the entire organization had attitude problem towards female couples. Based on the results it can be questioned why female couples need to acknowledge maternity when a child is born in their marriage. That can also be considered as a major problem in Maternity Act.</p>		
<u>Key words</u> Maternity Act, female couple, rainbow family, Adoption Act, Parenthood Act		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖONGELMA.....	6
3	KÄYTETTÄVÄT MENETELMÄT.....	6
4	ÄITIYSLAIN JURIDISET VAIKUTUKSET NAISPARIEN ELÄMÄÄN.....	9
4.1	Erilaiset perhemuodot.....	10
4.2	Adoptiolaki.....	12
4.3	Äitiyslaki.....	13
4.3.1	Äitiyden tunnustaminen.....	14
4.3.2	Äitiyden vahvistaminen.....	16
4.3.3	Äitiys naisparin perheessä.....	17
4.4	Vanhemmuslaki.....	18
5	NAISPARIEN KÄYTÄNNÖN KOKEMUKSET.....	19
5.1	Lakimuutoksen vaikutus lapsen hankintaan.....	22
5.2	Tiedonsaanti ennen prosessia/tietämys hedelmöityshoitojen oikeasta aloitusajankohdasta.....	23
5.3	Neuvoloiden valmius toimia äitiyslain edellyttämällä tavalla.....	23
5.4	Äitiyden tunnustusprosessin kehittäminen.....	24
5.5	Avoliitto-olettama.....	25
5.6	Kokemuksia/ajatusten vaihtaminen muiden pariskuntien kanssa.....	25
6	TULOKSET.....	26
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO.....	29
	LÄHTEET.....	31
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Äitiys on yksi luonnollisimpia asioita tässä maailmassa. Kuitenkaan läheskään kaikki eivät halua äideiksi eikä kaikista välttämättä tule äitejä, vaikka sitä haluaisivatkin. Äidiksi tulemiseen vaikuttaa myös oma seksuaalinen suuntautuminen, joka voi hankaloittaa oman lapsen saamista tai tehdä siitä jopa mahdotonta tilanteesta riippuen. Tässä työssä tarkastellaan joko avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevien naisparien äitiyttä. Kirjoittajana tarkastelen asiaa ulkopuolelta, koska minulla ei ole henkilökohtaista kosketuspintaa naisparien perhe-elämään eikä äitiyteen.

Opinnäytetyöni liittyy juridiikan alaan ja työn keskeisenä lakina on äitiyslaki (253/2018). Haluan lähteä selvittämään sitä, minkälaisia kokemuksia naispareille on syntynyt uuden äitiyslain myötä. Lapselle voidaan jo ennen syntymää määrittää kaksi äitiä, jos lapsi on saanut alkunsa virallisilla hedelmöityshoidoilla.

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Sateenkaariperheet ry ja tutkimustyö tehdään yhteistyössä heidän kanssaan. Yhdistys tulee teettämään vuoden 2021 elo-syyskuun vaihteessa jäsenistöllään kyselyn, jossa tiedustellaan naisparien kokemuksia äitiyden vahvistamisesta. Omassa tutkimuksessani yritän saada vielä syvempää tietoa naisparien kokemuksista kuin mitä pelkällä sähköisellä kyselyllä voi saada. Sähköisesti tehtävästä tutkimuksesta puuttuu suora kontakti haastattelijan ja haastateltavan väliltä.

Äitiyslaissa määritellään naisparien äitiyden vahvistaminen, jos lapsi on saanut alkunsa virallisten hedelmöityshoitojen kautta. Naisparin toisesta, ei synnyttäneestä naisesta käytetään termiä sosiaalinen äiti. Tässä työssä avataan sosiaalisen vanhemmuuden määritelmä sekä sitä, miten uusi äitiyslaki on parantanut toisen eli sosiaalisen äidin juridista asemaa. Ennen nykyistä äitiyslakia sosiaalisen äidin piti adoption kautta hankkia virallisen vanhemman rooli puolisonsa lapseen, mutta lakimuutoksen myötä sosiaalinen äiti voi tunnustaa äitiytensä neuvolakäynnin yhteydessä.

2 OPINNÄYTETYÖONGELMA

Tutkimusongelman sanoittaminen oli kirjoitusprosessin alkuvaiheessa todellinen haaste. Opinnäytetyön aihe oli olemassa ja ajatus siitä, mitä asioita aion siinä käsitellä, mutta kysymysten keksiminen oli todella hankalaa. Opinnäytetyöongelman kanssa kävi niin, että ratkaisu on helppo, mutta siihen pääseminen eli ongelman määrittäminen ja sen sanoittaminen onkin vaikeampaa. Toisaalta olisi voinut käydä niin, että tarkkaan määritelty ongelma muuttuikin siinä kohtaa, kun tutkimukseen kerätään aineistoa. Näin voi käydä varsinkin silloin, kun tehdään kvalitatiivista tutkimusta. Työn lopputuloksen kannalta oli siis hyvä, ettei alkuun ollut määritelty tiukkaa ongelmaa vaan se jäi hieman avoimeksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 125-126.)

Äitiyslaki on ollut voimassa vasta vähän aikaa eli vuodesta 2019 eikä naisparien kokemuksista ole tarpeeksi tietoa. Tässä työssä pyritään selvittämään naisparien kokemuksia äitiyden vahvistamisesta.

1. *Miten paljon lakimuutoksella oli vaikutusta lapsen hankintaan?*
2. *Miten naisparit kokivat äitiyden tunnustamisen?*
3. *Miten naisparit kehittäisivät äitiyden tunnustusta?*

3 KÄYTETTÄVÄT MENETELMÄT

Tiedonkeruu tullaan tekemään haastattelulla, jossa on teemat ja se tulee olemaan tapaustutkimus. Teemahaastattelussa haastattelijä pystyy parhaiten mukautumaan tilanteeseen, sen mukaan miten keskustelu lähtee etenemään, kysymyksiä ei ole pakko esittää tietyssä järjestyksessä ja tietyin sanamuodoin. Osa kokemuksista voi olla sellaisia, joita ei välttämättä osata ennakoida etukäteen valmistelluilla kysymyksillä. Teemahaastattelu sopii tiedonkeruumenetelmäksi myös sen vuoksi, että jo etukäteen on tiedossa, että haastateltavilla on aiheesta kokemuksia. Toisena mahdollisuutena olisi ollut lisätä omia kysymyksiä toimeksiantajan omaan kyselytutkimukseen, mutta katsoin, että tulen saamaan enemmän ja syvällisempää tietoa, kun teen teemahaastattelun. Näin

varmistan, että tulen saamaan runsassanaisempia vastauksia ja pystyn tarvittaessa esittämään jatkokysymyksiä. Ihanteellisessa tilanteessa haastattelu olisi mukava keskustelutuokio, joka herättää uusia näkökulmia ja ajatuksia. Tämän vuoksi haastattelun tekeminen onkin yksi suosituimmista tiedonkeruutavoista, kun halutaan tehdä laadullista tutkimusta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47; Pitkäranta 2014, 90-91.)

Haastateltavien rekrytointi tapahtuu Sateenkaariperheet ry:n teettämän jäsenkyselyn kautta. Heillä on tarkoituksena alkusyksystä 2021 lähestyä jäseniään muutamalla kysymyksellä koskien äitiyslakikokemuksia. Tämä kyselyn yhteydessä tullaan kertomaan minun tekeillä olevasta tutkimuksesta ja kysyttiin kiinnostusta osallistua vielä henkilökohtaiseen parihaastatteluun aiheesta. Ihanteellista olisi, että haastateltavat olisivat eri puolilta Suomea. Haastattelujen määrä riippuu kiinnostuneiden määrästä, mutta olisi hienoa saada ainakin neljästä kuuteen haastattelua kokoon. Jos kiinnostuneita tulee runsaasti, voi haastattelu lyhentää esimerkiksi jättämällä vähemmän relevantteja teemoja pois tai muuten valita haastateltavat.

Haastattelut tulen toteuttamaan Hill:in välityksellä. Hill on Satakunnan ammattikorkeakoulun käyttämä videoneuvotteluohjelma, jolla voi reaaliaikaisesti olla yhteydessä yhden tai useamman henkilön kanssa saman aikaisesti. Videoyhteydellä saa paremmin luotua mukavan keskusteluhetken kuin vaikka puhelinhaastattelussa, jossa ei näe keskustelukumppaniaan ja hänen ilmeitään. Tarvittaessa pystyy myös näyttämään esimerkiksi tutkimukseen liittyviä materiaaleja ja haastattelun voi helposti nauhoittaa. Nauhoituksen voi sitten purkaa rauhassa jälkikäteen ja varmistaa, vaikka useampaan kertaan, mitä vastaaja on sanonut.

Haastatteluajat sovin puhelimitse ja lähetän myös etukäteen haastattelun teemat nähtäväksi. Näin vastaajat voivat jo alustavasti miettiä mahdollisia vastauksia mikä nopeuttaa itse haastattelun tekemistä. Lisäksi jos vastaajat pitävät jotain aihetta esimerkiksi liian arkaluotoisena, he voivat jo etukäteen miettiä, että haluaako siihen vastata vai ei. Tämä on tärkeää myös eettisestä näkökulmasta, että ei pakoteta vastaajaa vastaamaan epämiellyttävään kysymykseen. (Pitkäranta 2014, 91.)

Luottamuksellisen haastatteluhetkeen ei kuulu se, että haastateltava joutuu vastentah-
toisesti vastaamaan kysymyksiin. Siinä kohtaa, kun haastateltava kieltäytyy vastaa-
masta kysymykseen, pitää hänen olla kuitenkin valmis perustelemaan vastaamatta jät-
tämisen syy. Tämä perustuu siihen ajatukseen, että keskustelussa eli tässä tapauksessa
haastattelussa on molemmin puolinen velvoite osallistua omalta osaltaan dialogin
eteenpäin viemiseen. Haastateltava on suostunut haastatteluun ja haastattelija odottaa
saavansa vastauksia esittämiinsä kysymyksiin. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvaori
2017, kappale 2.)

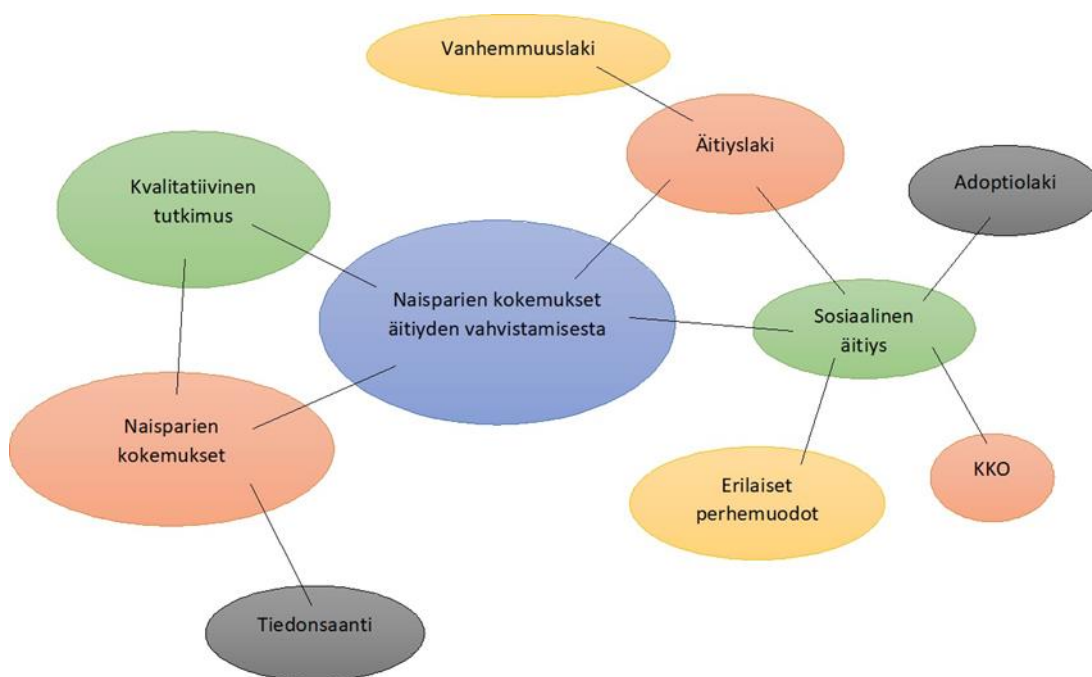
Teoreettisessa osuudessa tarkastelen lainsäädäntöä ja kuinka sitä sovelletaan käytän-
töön. Tämän osuuden pohjana käytän empiirisen oikeustutkimuksen menetelmiä. Ju-
ridisen opinnäytetyön tärkeimpiä lähteitä ovat virallislähteet. Virallislähteet ovat vi-
rallisia, viranomaisen tuottamia kirjoituksia. Tärkeimpänä ovat säädökset, joihin kuu-
luvat lait, asetukset, ministeriöiden päätökset mukaan lukien valtioneuvosto sekä eri-
laiset selvitykset. Viranomaiset tuottavat myös paljon erilaisia tutkimuksiin ja tilas-
tointiin liittyviä julkaisuja sekä antavat hallintoviranomaisena erilaisia yleisiä ohjeita
ja määräyksiä. Lakiin verrattuna ohje on kuitenkin vain suositus eikä sillä ole samaa
velvoittavaa vaikutusta kuin lailla (Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, 34.)

Jotta säädettyjä lakeja pystyy paremmin ymmärtämään, on tärkeää, että tutustuu myös
niiden valmisteluaineistoon. Valmisteluaineisto avaa ja selittää niitä tekijöitä taustalta,
jotka ovat vaikuttaneet siihen, miksi kyseinen laki on juuri sellainen kuin se on. Lain
valmistelussa erilaisilla argumenteilla, esimerkiksi valiokuntien mietinnöt sekä ponsi-
lausumat, on tärkeä rooli siinä, miten lakia tulkitaan. Valmisteluaineistoa ei aina ole
helposti saatavilla, mutta jos materiaalia löytyy, kannattaa sitä hyödyntää lähteenä. Ne
sopivat hyvin juridisen kirjoitustyön lähdemateriaaliksi. (Husa ym. 2008, 49.)

Lakien käytännön tulkinnasta parhaimman käsityksen saa, kun tutustuu ylimpien oi-
keusasteiden antamiin päätöksiin. Korkeimman oikeuden sekä korkeimman hallinto-
oikeuden päätökset ovat kuitenkin aina yksittäisiä tapauksia eikä ne muodosta sitovasti
mitään ennakkopäätöksiä. Nämä päätökset antavat kuitenkin suuntaa siihen, miten la-
kia pitäisi tulkita kussakin tapauksessa. (Husa ym. 2008, 60.)

4 ÄITIYSLAIN JURIDISET VAIKUTUKSET NAISPARIEN ELÄMÄÄN

Teoreettisessa osuudessa tulen käymään lyhyesti läpi perhe-elämän- ja perhemuotojen moninaisuuden. Tarkastelen myös tiedonsaantia, eli miten ja mistä virallisista lähteistä naisparien on mahdollista saada tietoa äitiyden vahvistamisesta. Parhailaan eduskunnassa käsitellyssä oleva vanhemmuuslaki tulee tulevaisuudessa korvaamaan sekä äitiys- että isyyslain. Neuvolan rooli äitiyden vahvistamisessa käydään myös työssäni läpi. Myös tilastot äitiyden vahvistamiseen liittyen tulevat olemaan osa työn teoreettista osuutta. Riippuen lainvalmistelujen etenemisestä ja lain voimaantulosta, tulen käymään läpi myös sitä, millainen prosessi vanhemmuuden vahvistaminen on tulevaisuudessa. Alla olevassa kuviossa (Kuvio 1) ryhmitellään eri käsiteltävät osa-alueet. Kuviossa olevien ympyröiden koko ei kuitenkaan kerro eri osa-alueen painoarvoa, vaan on lähinnä visuaalinen tekijä.

Kuvio 1. Opinnäytetyön rakenne

Työssä esitettyä teoriaa tulee tukemaan kvalitatiivinen tutkimus, josta saadaan naisparien omakohtaisia kokemuksia siitä, miten äitiyden tunnustamisprosessi on heidän

mielestään menneet. Haastattelun lisäksi tarkastellaan hieman niitä tuloksia, joita Sateenkaariperheet ry on saanut oman tutkimuksensa kautta. Kyselyn tuloksista kerrotaan samassa yhteydessä teemahaastattelujen tulosten kanssa.

4.1 Erilaiset perhemuodot

Tilastokeskuksen mukaan perhe muodostuu henkilöistä, jotka ovat keskenään avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Heillä voi olla lapsia tai he voivat elää kahden aikuisen taloudessa. Perheeksi katsotaan myös yhden vanhemman talous, jolla on yksi tai useampi lapsi. Jos taloudessa asuu vähintään yksi alaikäinen, määritellään perhe lapsiperheeksi. (Tilastokeskuksen [www-sivut](http://www.tilastokeskus.fi) 2021.)

Perhe käsitteenä on varsinkin 2000-luvulla kokenut ison muutoksen ja perheen malli ydinperheestä, jossa keskiössä on avioliitossa keskenään oleva heteropari ja heidän lapsensa, on muuttunut paljon moninaisemmaksi. Niin sanotun perinteisen perhemallin rinnalle ovat tulleet sateenkaari- ja sukupuolineutraalit perheet. Lapsiperheet, jossa yksi tai useampi vanhempi edustaa jotakin sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöä, määritellään sateenkaariperheeksi. Sateenkaariperheen alla mahtuu monta eri variaatiota perheestä ja eikä ole yksiselitteistä vastausta siihen, mikä sateenkaariperhe on, vaan jokainen perhe on omanlaisensa. (Nieminen 2013, 97-98; Sateenkaariperheet ry:n [www-sivut](http://www.sateenkaariperheet.fi) 2021.)

Perheeksi ja perheenjäseniksi voidaan myös kokea henkilöitä, jotka eivät mahdu viralliseen määritelmään siitä, miten perhe määritellään. Ajatus perheestä voi liittyä enemmän tunteeseen kuin siihen, että ollaanko keskenään pari- tai sukulaisuussuhteessa. Perhe voi olla oma sosiaalinen lähipiiri, joka muodostuu ystävistä, naapureista tai muista läheisistä. Näiden ihmisten kanssa jaetaan ilot ja surut sekä hoidetaan arjen askareita. Nieminen (2013) mainitsee, että esimerkiksi Ranskassa perhe käsitetään juuri sosiaalisesta näkökulmasta eikä sen mukaan, että kuka on biologista sukua ja kenelle. Tähän pohjautuen Ranskassa erotetaan myös synnyttäminen ja äitiys toisistaan. Vaikka synnyttät lapsen, et välttämättä ole sen äiti. (Nieminen 2013, 207.)

Samoin kuin ajatus perheestä voi perustua tunteelle, myös vanhemmuus voi olla eivirallista, tunteeseen perustuvaa vanhemmuutta. Tällöin kyseessä on sosiaalinen vanhemmuus, jolloin vanhemmalla ei ole biologista tai juridista sidettä lapseen vaan vanhemmuus on enemmän arjen yhdessä oloa. Aikuinen voi olla lapsen vanhemman uusi puoliso, isovanhempi, vanhemman sisarus tai joku muu henkilö, jonka kanssa lapsi on päivittäin tekemisissä. (Moring & Kerppola-Pesu 2017, 209-212.)

Lapsen elämässä sosiaalisen vanhemman rooli voi olla hyvinkin merkittävä ja on hieno asia, että lapsella on useampia rakastavia ja välittäviä aikuisia elämässään. Sosiaalisena vanhempana myös sellainen henkilö, joka ei välttämättä itse voi tulla biologiseksi vanhemmaksi, pääsee kokemaan vanhemmuuden iloja. Sosiaalisen vanhemmuuden huonoja puolia on se, että sosiaalisella vanhemmalla ei ole mitään virallista suhdetta lapseen eikä hän tämän vuoksi voi hoitaa lapsen virallisia asioita tai muuten edustaa lasta. Lapsi ei voi myöskään periä sosiaalista vanhempaansa ilman testamenttia.

Virallisia juridisia vanhempia voi olla lapsella korkeintaan kaksi kerrallaan. Jos lapsella on vain yksi juridinen vanhempi, voi vanhemman puoliso hakea perheen sisäisellä adoptiolla lapsen juridista vanhemmuutta. Tällöin sosiaalisesta vanhemmasta tulee myös juridinen vanhempi. Virallinen vanhemmuus tuo mukanaan lapsen elatusvelvollisuuden ja perintöoikeuden. (Moring & Kerppola-Pesu 2017, 209-212.)

Sosiaalisen vanhemman rooli voi muuttua viralliseksi vanhemmaksi yllättävissä elämäntilanteissa. Vuosituhannen vaihteessa on korkeimmassa oikeudessa ollut käsitellyssä tapaus, jossa lasten huoltajuus on määrätty äidin naispuoliselle elämänkumppanille. Lasten äiti, joka oli heidän yksinhuoltajansa, oli yllättäen kuollut ja lapset jääneet ilman huoltajaa. Lasten huollosta oli jo aikaisemmin käyty oikeutta ja niiden seurauksena äiti oli määrätty yksinhuoltajaksi. Nyt kun äiti oli kuollut, huoltajuutta olivat hakenneet sekä lasten biologinen isä että äidin naispuolinen elämänkumppani. Asiaa käsiteltiin kaikissa oikeusasteissa ja korkein oikeus oli tehnyt lopulta päätöksen siitä, että huoltajuus määrätään äidin kumppanille. Perusteluina muun muassa se, että lapset ovat tottuneet asumaan hänen kanssaan sekä ilmaisseet halunsa asua hänen kanssaan myös jatkossa. (KKO 2001:110.)

Sateenkaariperheiden elämää on tutkittu eri näkökulmista jo useamman vuosikymmenen ajan. Ensimmäisissä tutkimuksissa on käsitelty sitä, että onko sateenkaariperheillä ylipäättään oikeus olemassaoloon, mikä on niiden asema ja voivatko lapset hyvin näissä perheissä. Mitä lähemmäksi nykypäivää tutkimuksissa on tultu, sitä enemmän on painopiste siirtynyt siihen, mitä vahvuuksia tai haasteita sateenkaariperheen elämässä on. (Moring & Kerppola-Pesu 2017, 214.)

Lasten hyvin- tai pahoinvointiin ei juuri ole todettu olevan vaikutusta sillä, että lapset kasvavat sateenkaariperheissä. Väestöliiton vuonna 2017 teettämässä selvityksessä todetaan, että sateenkaariperheiden lapsilla on yhtä paljon tai jopa hieman vähemmän ongelmia kuin muilla samanikäisillä nuorilla. Vanhempien sukupuolella ei siis ole vaikutusta siihen, onko nuori väkivaltainen, päihdeongelmainen tai masentunut. Vaikutusta ei myöskään ole siihen, kuinka tyytyväinen tai tyytymätön lapsi on omaan elämäänsä. Selvitystä varten Väestöliitto listasi myös sellaisia tutkimuksia, joissa oli saatu vastakkaisia tuloksia naisparien lasten käytöksestä; näissä tutkimuksissa nuorilla oli enemmän käyttäytymiseen liittyviä ongelmia kuin muilla. Näissä tutkimuksissa nuoret esimerkiksi rikkovat sääntöjä ja aiheuttavat riitoja tai muuten häiriökäyttäytyvät. (Väestöliiton www-sivut 2021.)

4.2 Adoptiolaki

Kun halutaan alkaa sellaisen lapsen viralliseksi juridiseksi vanhemmaksi, jonka biologinen äiti tai isä ei itse olla, pitää lapsi adoptoida itselleen. Adoptiota säätelee adoptiolaki (22/2012), jonka tarkoituksena on edistää lapsen parasta sekä vahvistaa adoptoitavan lapsen ja adoptoivan vanhemman suhdetta. Lain lähtökohta on se, että kaikissa päätöksissä pitää huomioida ensisijaisesti lapsen etu ja se, miten voidaan parhaiten turvata lapsen tasapainoinen kehitys, hyvinvointi ja vakaat perheolot. (Adoptiolaki 22/2012, 1 luku 1-2 §.)

Ennen äitiyslain mukanaan tuomaa mahdollisuutta tunnustaa ei-synnyttäneen naisen äitiys, adoptio on ollut ainoa keino, jonka kautta syntyy aikuisen ja lapsen välille suhde, joka rinnastetaan biologiseen vanhemmuuteen. Adoption myötä lapsella on oi-

keus tavata adoptiovanhempaansa ja heidän välilleen syntyy perintöoikeus. Vanhemmasta tulee myös elatusvelvollinen. Huoltajaksi määräämisen kautta ei synny näitä oikeuksia, vaan huoltajalla on vain oikeus edustaa lasta ja hoitaa sekä oikeus päättää hänen asioitaan. (Kuosmanen & Jämsä 2007, 95.)

Opinnäytetyöhön haastatteluista naispareista kolmella viidestä oli kokemusta adoptioprosessista. Prosessin käynnistämisestä adoption vahvistamiseen on kulunut aikaa kolmesta kuuteen kuukauteen.

4.3 Äitiyslaki

Lainsäädännössä ei ole ennen äitiyslakia (253/2018) ollut säädöksiä äitiydestä, on ollut vain se ajatus, että lapsen synnyttänyt nainen on lapsen juridinen äiti. Sillä ei ole merkitystä, että onko syntynyt lapsi saanut alkunsa luonnollisesti ja on geneettistä sukua synnyttäneelle naiselle vai onko lapsi saanut alkunsa keinohedelmöityksessä luovutetulla munasolulla. Hyvin harvinaisia on ne tilanteet, joissa äitiyttä on jouduttu epäilemään.

Uuden tilanteen edessä on oltu silloin, kun naispari on saanut lapsen virallisten hedelmöityshoitojen kautta. Lapsen synnyttänyt nainen on lapsen virallinen äiti, mutta puolisoilla ei ole minkäänlaista juridista suhdetta lapseen, vaikka hän olisi avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa synnyttäneen naisen kanssa. Käytännössä puolison on pitänyt adoptoida puolisonsa lapsi ollakseen hänen virallinen vanhempansa. Prosessina perheen sisäinen adoptio kestää pitkään ja vie sekä itse perheen että yhteiskunnan resursseja. (OM julkaisu 50/2014, 12.)

Huhtikuun 20. päivä vuonna 2018 säädettiin uusi äitiyslaki, jonka myötä tuli mahdolliseksi se, että naisparin, joka on käynyt virallisissa hedelmöityshoidoissa, johon he ovat yhteistuumin suostuneet, on mahdollista vahvistaa toisen ei-synnyttäneen äidin äitiys. Näin lapsella on kaksi virallista äitiä, lapsen synnyttänyt äiti sekä äiti, jonka äitiys on vahvistettu. Ei-synnyttäneen naisen äitiyttä ei voida vahvistaa, jos lapsen isä on vahvistettu tai todettu tai se voidaan vahvistaa tai todeta. Laki astui voimaan en-

simmäinen päivä huhtikuuta vuonna 2019, ja jotta äitiys voidaan vahvistaa lain mukaisesti, on hedelmöityshoitojen pitänyt alkaa vasta lain voimaan tulon jälkeen. (Äitiyslaki 253/2018, 1 luku 3 §.)

Äitiyslaki on laki, joka on saanut alkunsa kansalaisaloitteesta. 28.11.2015 on www.kansalaisaloite.fi-sivustolle lähetetty aloite äitiyslain voimaansaattamiseksi. Kansalaisaloite.fi- sivustolle voi kuka tahansa Suomen kansalainen, jolla on äänioikeus, laittaa vireille ehdotuksen lain valmisteluun liittyen tai suoran lakialoitteen. Aloitteen tekijöitä pitää olla vähintään viisi kappaletta ja jotta aloite etenee eduskunnan käsittelyyn, pitää aloitetta kannattaa vähintään 50 000 kansalaista.

Prosessissa itsessään on kolme vaihetta: vireille pano, kannatuksen hankkiminen ja annettujen kannatusilmoitusten todentaminen. Digi- ja väestötietovirasto hyväksyy ja vahvistaa annetut ilmoitukset, jonka jälkeen aloite siirtyy eduskunnalle. Äitiyslaki on saanut kannatusta kaiken kaikkiaan 55 707 henkilöltä, joten se on selkeästi ylittänyt vaadittavan kannatusilmoitusten määrän. (KAA 3:2016; Kansalaisaloite.fi [www-sivut](http://www.kansalaisaloite.fi) 2021.)

Lakialoite on pohjautunut oikeusministeriön asettaman työryhmän valmistelemaan ehdotukseen äitiyttä koskevasta säätelystä. Työryhmän päätehtävänä oli laatia lausunto siitä, miten naisparien vanhemmuudet vahvistetaan ja varmistetaan syntyneen lapsen oikeudellinen asema. Samassa yhteydessä on pohdittu myös muita perussäännöksiä, joilla äitiys määräytyy. Työryhmä on ollut koolla kolmelta kertaa ajanjaksolla 1.8.-31.10.2014. (Oikeusministeriön julkaisu 50/2014, 7.)

4.3.1 Äitiyden tunnustaminen

Äitiyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää tapahtuu siinä äitiysneuvolassa, jossa perhe on saanut raskauteen liittyviä neuvolapalveluita ja tunnustus tehdään terveydenhoitajalle tai kättilölle. Tunnustus pitää antaa henkilökohtaisesti ja paikalla on oltava myös raskaana oleva äiti. Kättilön tai terveydenhoitajan on ennen tunnustamista kerrottava molemmille osapuolille mitä oikeusvaikutuksia ja merkitystä tunnustuksella

on. Tunnustaminen voidaan tehdä neuvolan sijasta myös oman kunnan lastenvalvojalle, jolloin mukana pitää olla kirjallinen todistus raskaudesta. Muuten toimitaan samalla tavalla kuin neuvolassa tunnustettaessa. (ÄL, 3 luku 14 §.)

Tunnustusta ei saa ottaa vastaan sellaisissa tilanteissa, joissa raskaana oleva kieltää tunnustuksen, toisen tai molempien äitien henkilöllisyyttä ei voida todentaa tai tunnustuksen tekevää ei voida vahvistaa syntyvän lapsen äidiksi eli on syytä epäillä tunnustuksen todenmukaisuutta. Kätilön, terveydenhoitajan tai lastenvalvojan pitää kieltäytyä vastaanottamasta tunnustus myös silloin, kun voidaan olettaa, että tunnustaja tai raskaana oleva ei syystä tai toisesta johtuen ymmärrä tunnustuksen merkitystä. Näitä syitä on esimerkiksi puutteellinen kielitaito, häilyvä mielentila tai päihtyneenä oleminen. (ÄL, 3 luku 14 §.)

Käytännössä ensimmäiset lapset, joiden toisen ei-synnyttäneen äidin äitiys on voitu vahvistaa äitiyslain ensimmäisen luvun kolmannen pykälän mukaan, ovat syntyneet alkuvuonna 2020. Tällöin hedelmöityshoidot on pystytty aloittamaan huhtikuun alkupuolella, ja raskaus on alkanut heti ensimmäisellä hedelmöityskerralla. Äitiyden tunnustus voidaan tehdä, kun raskaus on jatkunut tarpeeksi kauan. Äitiyslaki ei kuitenkaan suoraan määritä sitä, missä raskauden vaiheessa tunnustus tehdään. Suositus kuitenkin on, että raskaus on kestänyt vähintään 25 viikkoa. Silloin keskenmenojen riski on pienempi kuin raskauden alkuvaiheessa. (Kangas 2019, 46, 49.)

Äitiyden tunnustaneella naisella on oikeus peruuttaa tunnustuksensa. Peruuttaminen pitää tehdä kirjallisesti sille lastenvalvojalle, joka on huolehtinut äitiyden selvittämisestä. Peruuttamisen voi tehdä kolmenkymmenen päivän ajan siitä hetkestä lukien, kun tunnustettu lapsi on syntynyt. (ÄL, 3 luku 15§.)

Tunnustamalla äitiytensä äitiyslain pykälän 14 mukaan, tulee ei-synnyttäneestä naisesta lapsen virallinen huoltaja sen jälkeen, kun äitiys on virallisesti vahvistettu. Lapsen virallisella huoltajalla on oikeus ja velvollisuus tehdä lasta koskevia päätöksiä muun muassa koulutukseen, asuinpaikkaan ja harrastuksiin liittyen. Huoltajan vastuulla on myös se, että lapsi saa kasvaa ja kehittyä tasapainoisessa sekä yksinäiset tarpeet huomioon ottavassa ympäristössä. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983, 1 luku 4 §; 2 luku 6a §.)

4.3.2 Äitiyden vahvistaminen

Äitiyslain mukaan äitiys vahvistetaan alueellisissa maistraateissa. Alueelliset maistraatit lakkasivat kuitenkin olemasta 1.1.2020, kun maistraatit ja Väestörekisterikeskus yhdistyivät Digi- ja väestötietovirastoksi. Yhdistymisen myötä alueellisuus poistui ja kaikki asiat käsitellään valtakunnallisesti. Käytännössä kaikki Suomen vanhemmuudet vahvistetaan Porin toimipaikassa, josta saadun tiedoksiannon mukaan äitiyksiä vahvistettiin vuonna 2020 yhteensä 134 kappaletta henkikirjoittaja H. Keskinen mukaan (henkilökohtainen tiedonanto 20.7.2021). Koska äitiyden vahvistaminen on sen verran uusi asia, ei Tilastokeskukselta löydy vielä tilastoja asiaan liittyen. (ÄL, 4 luku 23 §; Digi- ja väestötietoviraston www-sivut 2021.)

Äitiys voidaan vahvistaa sellaisissa tilanteissa, joka täyttää äitiyden tunnustamisen edellytykset. Syntyvällä lapsella ei saa olla virallisesti vahvistettua isää eikä sen äitiyttä ole kukaan muu nainen jo tunnustanut. Äitiyttä ei voida vahvistaa tilanteissa, joissa lapsi on adoptoitu tai lapselle voidaan vahvistaa isyys. (ÄL, 3 luku 13§.)

Asian käsittelyssä pitää soveltaa hallintolakia (424/2003) ja asian käsittelijän pitää pyytää lisäselvitystä, jos asiakirjat on puutteellisesti täytetty, äitiyttä ei ole riittävästi selvitetty tai ei ole muuten menetelty kuten äitiyslain kolmannessa luvussa säädetään. Kun Digi- ja väestötietovirasto on tehnyt päätöksen äitiyden vahvistamisesta, siihen ei voi hakea muutosta. (ÄL, 4 luku 24 §.)

Sellaisessa tilanteessa, jossa Digi- ja väestötietovirasto ei ole vahvistanut äitiyttä, voi se henkilö, joka katsoo olevansa lapsen äiti, nostaa kanteen lasta vastaan. Jotta kanne voidaan nostaa, pitää syynä olla jokin muu kuin se, että alkuperäistä äitiyden tunnustusta ei ole hyväksytty kuten äitiyslain pykälässä 17 säädetään. Kyseinen pykälä viittaa isyyslain (11/2015) pykälään 19, jossa säädetään tunnustuksen hyväksymisestä. Momentissa 3 todetaan, että ennen lapsen syntymään tunnustettua isyyttä ei voida vahvistaa, jos lapsen äiti ei ole hyväksynyt tunnustusta. (ÄL, 5 luku 25 §; Isyyslaki 11/2015, 3 luku 19 §.)

4.3.3 Äitiys naisparin perheessä

Ennen nykyisen äitiyslain säätämistä naisparin ei-synnyttäneen naisen rooli oli käytännössä aina lähtökohtaisesti sosiaalista äitiyttä, riippumatta siitä, millä tavalla syntynyt lapsi oli saanut alkunsa. Jotta ei-synnyttänyt nainen on saanut virallisen vanhemman roolin puolisonsa synnyttämään lapseen, on lapsi pitänyt adoptoida tai muuten määrätä oikeusteitse lapsen huoltajaksi.

Adoptiolain mukaan tilanne, jossa toinen naisista on käynyt virallisissa hedelmöityshoidoissa ja tullut niiden myötä raskaaksi, voi hänen kanssaan rekisteröidyssä parisuhteessa oleva nainen käynnistää adoptioprosessin heti lapsen synnyttyä. Tätä naispareja koskevaa lain kohtaa voidaan pitää jonkinlaisena eleenä adoptioprosessin nopeuttamiseen. Muissa tapauksissa, jossa adoptoidaan puolison vastasyntynyt lapsi, on kahdeksan viikon harkinta-aika. Suostumus voidaan ottaa vastaan vasta sen jälkeen, kun voidaan olettaa, että vanhempi on harkinnut asiaa tarpeeksi perusteellisesti. (Adoptiolaki, 2 luku 15 §.)

Perheen perustamista ei pidetä absoluuttisena oikeutena eikä voida olettaa, että kaikille pitää taata oikeus päästä hedelmöityshoitoihin. Käytännössä tämä voi tarkoittaa sitä, että kaikilla naispareilla ei välttämättä ole taloudellisia mahdollisuuksia lähteä virallisiin hedelmöityshoitoihin. Taloudellisten tai muiden syiden vuoksi naisparit voivat päätyä hankkimaan lapsen niin sanotusti kotikonstein. Näissä tilanteissa lapsen isä jää virallisesti tuntemattomaksi, vaikka käytännössä monesti luovuttaja tiedetään. Syntyvän lapsen huoltajuus on vain lapsen synnyttäneellä äidillä ja puoliso on vanhempi ilman virallista roolia. (Nieminen 2013, 248.)

Vuonna 2010 on ollut korkeimman oikeuden käsittelyssä tapaus, jossa äidin naispuoliselle avopuolisolle on myönnetty lapsen huoltajuus, vaikka lapsi oli saanut alkunsa kotikonstein. Pariskunta oli yhdessä suunnitellut lapsen hankinnan ja olivat eläneet yhdessä perheenä lapsen syntymästä asti. Alemmat oikeusasteet eivät olleet puoltaneet huoltajuuden myöntämistä, mutta korkein oikeus oli päättänyt toisin. Perusteluissaan siitä, minkä vuoksi oheishuoltajuus myönnettiin, todettiin muun muassa se, että pitkään yhdessä ollut parikunta oli yhdessä tehnyt päätöksen lapsen hankinnasta sekä se,

että lapsella on ollut alusta asti kiinteä ja läheinen ihmissuhde biologisen äitinsä puolisoon. (KKO 2010:16.)

4.4 Vanhemmuuslaki

Samaan aikaan kun tätä opinnäytetyötä kirjoitetaan syksyllä 2021, on lausuntakierroksella luonnos hallituksen esityksestä vanhemmuuslain voimaan saattamiseksi. Uudella vanhemmuuslailla on tarkoitus yhdistää äitiyslaki ja isyyslaki yhdeksi laiksi. Toiveita yhtenäisestä laista on jo esitetty siinä vaiheessa, kun sekä isyys- että äitiyslakeja on valmisteltu. Yksi teema valmistelussa on se, että miten selkeytetään seksuaalivähemmistöjen vanhemmuuden sääntelyä.

Laki ei tule muuttamaan sitä peruslähtökohtaa, että lapsella voi olla oikeudellisia vanhempia vain kaksi, vaan muutos on tulossa siihen, että vanhemmat voivat olla samaa sukupuolta. Lapselle voisi siis olla kaksi virallista äitiä tai isää. Vanhemmuuslain voimaan saattaminen on ollut mukana hallitusohjelmasta vuodesta 2019, kun Antti Rinteen hallitus aloitti 6. kesäkuuta. Saman vuoden joulukuussa tapahtuneen hallituksen vaihtamisen myötä, missä pääministeriksi nousi Sanna Marin, pysyi vanhemmuuslaki edelleen hallitusohjelmassa. Sen yhtenä tavoitteena on edistää yhteiskunnan eheyttä. (Eduskunnan www-sivut 2021; Valtioneuvoston www-sivut 2021.)

Hallituksen esitys vanhemmuuslain voimaan saattamiseksi on annettu 23.9.2021. Laki tulee korvamaan äitiys- ja isyyslain, jotka yhdistetään yhdeksi laiksi. Vanhemmuuslain voimaantulo tulee vaikuttamaan myös muihin lakeihin, muun muassa lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, lakiin rekisteröidystä parisuhteesta, elatustukilakiin ja lakiin sosiaalihuollosta. Uusi vanhemmuuslaki ja sen aiheuttamat muutokset muihin lakeihin ovat tarkoitus astua voimaan 1.1.2023. (HE 132:2021.)

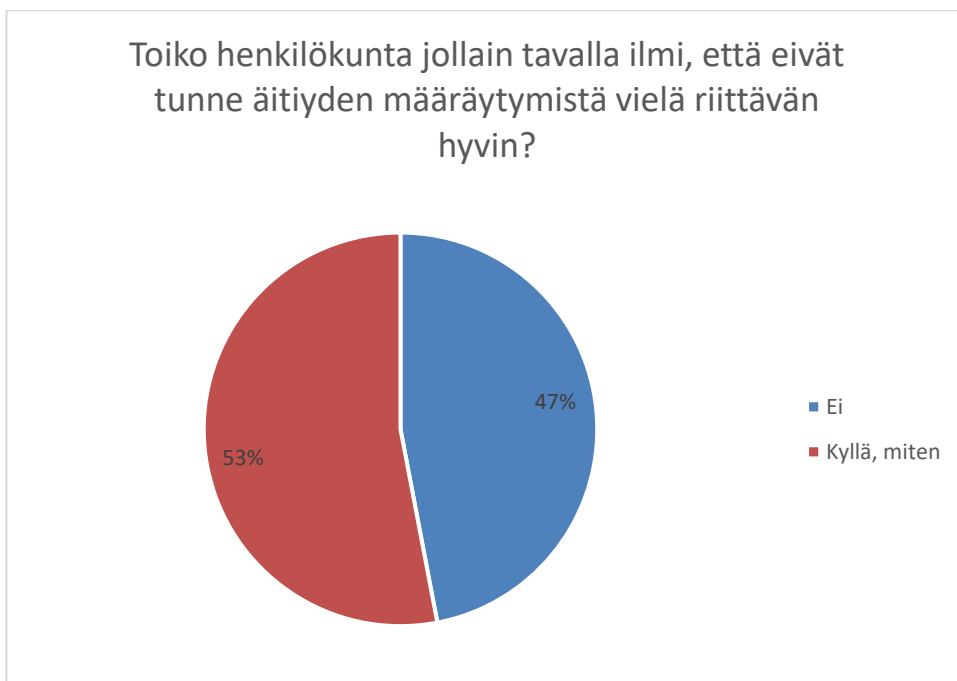
5 NAISPARIEN KÄYTÄNNÖN KOKEMUKSET

Tässä luvussa esitetään aluksi Sateenkaariperheet ry:n tutkimustuloksia ja sen jälkeen luvuissa 5.1–5.5 omat teemahaastatteluiden vastaukset.

Sateenkaariperheet ry:n teettämään tutkimukseen vastasi kaiken kaikkiaan 37 henkilöä. Sateenkaariperheet ry toteutti tutkimuksen itselleen ja julkaisi siitä lyhyen tiivistelmän uutiskirjeessään. Koska kyselylinkki lähetettiin jäsenkirjeen yhteydessä, sen sai myös iso joukko sellaisia henkilöitä, joita se ei koskettanut. Saatujen vastauksien määrää pidettiin kuitenkin hyvänä siihen nähden, että äitiyslaki on ollut voimassa vasta vähän aikaan. (Sateenkaariperheet ry:n www-sivut 2021.)

Sain tutkimustulokset nähtäväksi jo ennen niiden julkaisua ja lähdin vastausten pohjalta hahmottelemaan teemoja haastatteluihin. Koska opinnäytetyöni on juridinen työ, niin lähdin tarkastelemaan vastauksia juridisesta näkökulmasta. Vastaajat olivat hyvin kommentoineet avoimiin vastausvaihtoehtoihin, joten se antoi oman haasteensa haastattelun teemojen muodostamiseen.

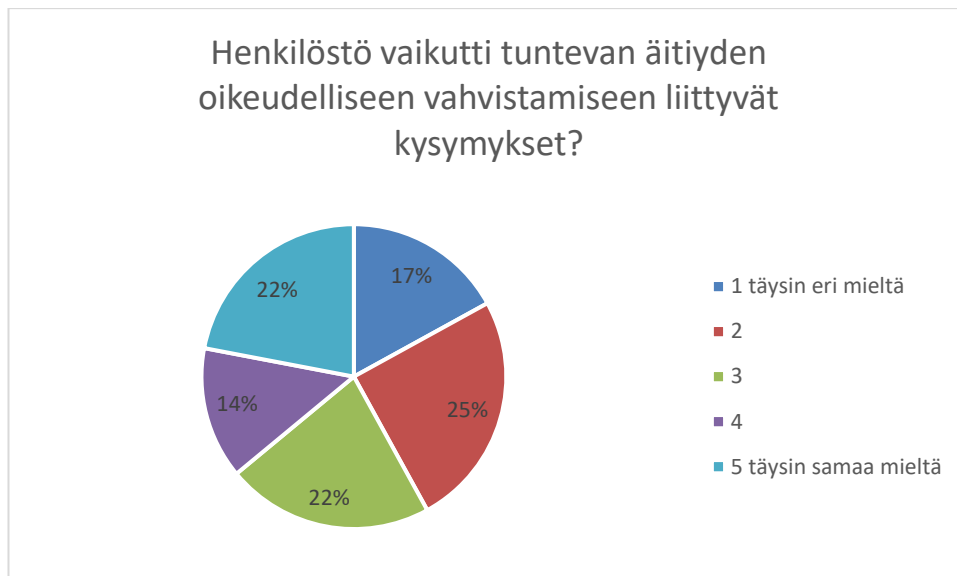
Kun yhdistys julkaisi oman raporttinsa lokakuun 2021 jäsentiedotteessaan, pystyin käyttämään myös heidän tutkimuksensa tuloksia omassa työssäni. Tutkimustuloksista käy selkeästi ilmi se, että yli puolet vastaajista koki, että neuvolan henkilökunta ei tuntenut äitiyden määräytymistä riittävän hyvin (Kuvio 2). Vastaajista 53 prosenttia oli vastannut KYLLÄ siihen, että henkilökunta oli tuonut esiin sen, ettei tunne asiaan riittävän hyvin.

Kuvio 2. Kysely äitiyslain toimeenpanosta (Otoskoko=37) (Sateenkaariperheet Ry 2021)

Tästä voi päätellä esimerkiksi sen, että henkilökuntaa ei ole koulutettu tarpeeksi asiaan liittyen. Voiko olla niin, että kyselyyn vastanneiden naisparien kohdalle on sattunut sellaisia neuvolan työntekijöitä, jota itseään ei asia kiinnosta tai joiden suhtautuminen asiaan on negatiivinen. Taustasyitä tietämättömyydelle ei voida kuitenkaan tietää.

Neuvolan henkilöstön tietämättömyydestä äitiyslain mukaisesta äitiyden vahvistamisesta kertoo myös se, että asteikolla 1 täysin eri mieltä-5 täysin samaa mieltä, vastauksia annettiin koko asteikolla suhteellisen tasaisesti (Kuvio 3.) Eroa ääripäiden vastaus-ten eli 1 ja 5 välillä on vain 5 prosenttiyksikköä. Eniten vastauksia on saanut vaihtoehto 2 eli jokseenkin eri mieltä. Tämän vaihtoehdon oli vastaajista valinnut 25 prosenttia.

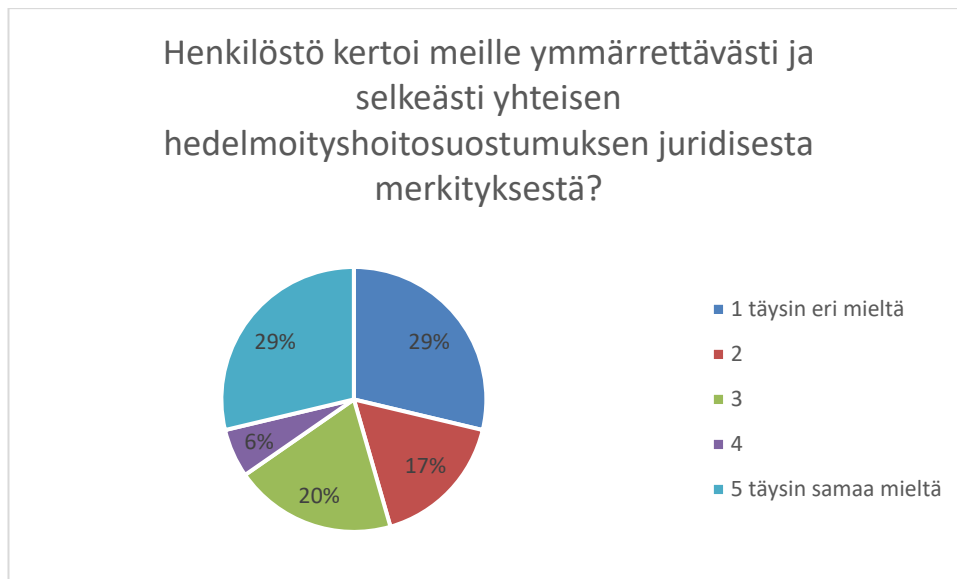

Kuvio 3. Kysely äitiyslain toimeenpanosta. (Otoskoko=37) (Sateenkaariperheet Ry 2021)

Vastauksista nousee esiin, se, että neuvolahenkilöstön juridisen osaamisen tasossa on isoja vaihteluita, mikä näkyy siinä, että vastauksia on tullut tasaisesti koko asteikolle. Annettuihin vastauksiin on vaikuttanut varmasti niin alueelliset kuin yksilökohtaiset erot. Siihen asiaan tullaan hakemaan tarkempaa selvennystä teemahaastatteluissa.

Kun vastaajilta kysyttiin sitä, kuinka selkeästi ja ymmärrettävästi neuvolahenkilöstö osasi kertoa hedelmöityssuostumuksen merkityksestä juridisesta näkökulmasta, vastauksissa korostuivat jälleen ääripään vastaukset (Kuvio 4). Vastausvaihtoehdot 1 tai 5 antaneiden vastaajien osuus oli yhteensä lähes 60 prosenttia. Molemmissa kategorioidissa vastauksia annettiin saman verran eli 29 prosenttia.

Täysin eri mieltä olevien vastaajien suhde täysin samaa mieltä oleviin vastaajiin oli myös selkeä. Vastausvaihtoehdon 1 tai 2 oli antanut yhteensä 46 prosenttia, kun taas vastausvaihtoehdon 4 tai 5 oli antanut vain 35 prosenttia. Lähes puolet vastaajista on ollut sitä mieltä, että neuvolahenkilöstön kyky kertoa juridisesta merkityksestä on ollut heikolla tasolla.

Kuvio 4. Kysely äitiyslain toimeenpanosta. (Otoskoko=37) (Sateenkaariperheet Ry 2021)

Tutkimukseen vastaajista osa oli isojen kaupunkien (PK-seutu, Turku, Tampere) lisäksi myös pienemmiltä paikkakunnilta, joissa neuvolan asiakasmäärät ovat luonnollisesti pienempiä kuin isoissa kaupungeissa. Onko pienemmillä paikkakunnilla käynyt mahdollisesti niin, että asia tullut yllätyksenä henkilökunnalle, kun asiakkaaksi on tullut naispari.

5.1 Lakimuutoksen vaikutus lapsen hankintaan

Haastatteluihini perustuen lakimuutoksella ei ollut vaikutusta pariskuntien päätökseen lähteä hankkimaan lasta. Kolmella pareista oli jo ennestään lapsia, yksi pari oli pitkään säästänyt hedelmöityshoitoja varten ja yksi pareista oli jo aloittanut hedelmöityshoidot ennen lakimuutosta, koska synnyttäneellä äidillä oli jo jonkin verran ikää. Äitiyslaki koettiin positiivisena asiana, mutta sen voimaantulolla ei ollut vaikutusta siihen, että lähteekö pari hankkimaan lasta vai ei.

Lain voimaantulo vaikutti ainoastaan siihen ajankohtaan, koska hedelmöityshoitoihin mennään. Yksi pareista oli jo ollutkin hoidoissa, mutta ne eivät olleet tuottaneet tulosta. Uutta yrittämistä he kuitenkin siirsivät sen verran, että laki ehti astua voimaan. Toisella pareista oli hoidot jo käynnissä, mutta he tekivät uuden hoitosopimuksen lain

voimaantumisen jälkeen. Muut parit olivat odottaneet muutamia kuukausia hoitoihin menemistä, kuin mitä olivat alun perin suunnitelleet. Myös Covid 19-tilanne vaikutti osaltaan yhden parin osalta hoitojen aloittamiseen.

5.2 Tiedonsaanti ennen prosessia/tietämys hedelmöityshoitojen oikeasta aloitusajankohdasta

Pääsääntöisesti pariskunnat olivat etsineet tietoa äitiyden vahvistamisesta internetistä ja sosiaalisesta mediasta. Erityisesti mainittiin Sateenkaariperheet ry:n internet-sivut. Myös heidän jäsenilleen lähettämä infokirje koettiin tärkeänä tiedonlähteenä asiasta. Kun laki oli valmistelussa, aiheeseen liittyvää uutisointia seurattiin tarkkaan sekä haettiin muutenkin siihen liittyvää tietoa. Yksi pareista oli saanut tiedon hoitojen oikeasta aloitusajankohdasta hedelmöityshoitoklinikalta, muut parit olivat saaneet tiedon muista lähteistä muun muassa Seta:n kautta.

Pariskunnat olivat myös aikanaan aktiivisia ja allekirjoittaneet kansalaisaloitteen äitiyslain voimaan saattamiseksi. Yksi pareista mainitsikin, että äitiyslaki on ollut merkittävin laki, joka on vaikuttanut omaan henkilökohtaiseen elämään.

5.3 Neuvoloiden valmius toimia äitiyslain edellyttämällä tavalla

Kaikki pariskunnat olivat yhtä mieltä siitä, että neuvoloissa ei ollut äitiyden tunnustaminen hallussa. Parit joutuivat itse olemaan aktiivisia ja jopa vaatimaan oikeuksiaan tunnustaa äitiys ajallaan. Kaikki parit sanoivat, että joutuivat itse neuvomaan neuvolan henkilökuntaa asiaan liittyen eli käytännössä henkilökunta sai pareilta enemmän tietoa kuin he henkilökunnalta. Osaaminen tai enemmän osaamattomuuden uskottiin olevan myös osaltaan yksilökohtaista. Yhdellä pareista hoitaja vaihtui kesken kaiken ja tämä uusi hoitaja oli paremmin perillä äitiyden tunnustamisesta kuin ensimmäinen hoitaja. Yksi pareista taas mainitsi, että neuvola on ollut ensimmäinen paikka ikinä, missä on kokenut vähemmistöstressiä.

Myös sillä, että missä päin Suomea naispari menee neuvolaan, uskottiin olevan vaikutusta siihen, että miten hyvin neuvolassa ollaan perillä äitiyden tunnustamiseen liittyvistä asioista. Lisäksi osaamiseen vaikuttaa henkilökunnan oma aktiivisuus tiedonhaussa eli käytännössä se, että kuinka paljon työntekijää itseään asia kiinnostaa. Yksi pareista mainitsi vaikuttavaksi tekijäksi myös sen, että kuinka ripeästi kunta ylipäätään toimeenpanee lakimuutoksista johtuvia käytänteitä. Oman kunnan he mainitsivat varsin hitaaksi näissä asioissa. Toinen pareista taas mainitsi, että oman kunnan yleinen asenne sateenkaariperheitä ja seksuaalivähemmistöjä kohtaan on negatiivinen ja he kokivat, että äitiyden tunnustamista halutaan tieteen tahtoen hankaloittaa.

Useimmat pariskunnista olivat saaneet äitiyden tunnustettua neuvolassa, vaikka yksi pareista ohjattiinkin aluksi lastenvalvojalle äitiyttä tunnustamaan. Tässä kohtaa he olivat kuitenkin olleet yhteydessä neuvolan esihenkilöistöön ja vaatineet saada tunnustaa äitiys neuvolassa. He olivat myös neuvolaan menessään ottaneet mukaan äitiyden tunnustamiseen liittyvät lomakkeet, toisella äideistä oli työnsä puolesta mahdollisuus saada ne haltuunsa. Yhdelle pareista oli annettu neuvolassa isyyden tunnustamiseen tarkoitettut paperit, jotka olivat olleet kaiken lisäksi vanhat myös isyyden tunnustamiseen. Lastenvalvojan kautta he olivat kuitenkin saaneet täytettyä oikeat paperit ja äitiys voitiin vahvistaa normaalisti.

5.4 Äitiyden tunnustusprosessin kehittäminen

Äitiyden tunnustamisessa käytettävät lomakkeet nousivat keskusteluissa yhdeksi selkeäksi kehityskohdaksi, vaikka tämäkin asia oli osittain neuvolakohtainen ongelma. Toisessa paikassa lomakkeissa oli puhuttu äitiyden tunnustamisesta ja toisessa tunnustaminen oli tehty samalla lomakkeella millä isyys tunnustetaan. Jälkimmäisessä tapauksessa hoitaja oli ohjeistanut, että täyttäkää nyt ne kohdat, jotka sopivat teihin. Eli lomakkeen täytössä oli hieman joutunut soveltamaan. Lomakkeiden pitäisi olla nykyistä sukupuolineutraalimpia tai sensitiivisempiä. Toivottiin, että niissä puhuttaisiin vanhemmista eikä äideistä ja isistä. Äitiyden tunnustamiseen liittyen useampi pareista kyseenalaisti sitä, että miksi äitiys pitää ylipäätään tunnustaa, jos ollaan naimisissa keskenään.

Kolmella parilla oli kokemusta myös adoptioprosessista ajalta ennen äitiyslain mukanaan tuomaan mahdollisuutta tunnustaa ei-synnyttäneen äidin äitiys. Kahdella pareista adoptioprosessi oli mennyt joutuisammin ja sujuvammin kuin äitiyden vahvistaminen. Kolmannella parilla taas oli päinvastaisia kokemuksia. Heillä adoption saaminen oli kestänyt puoli vuotta, kun taas äitiys oli vahvistettu nopeasti. Tämän uskottiin johtuvan pelkästään alueellisista eroista esimerkiksi oikeuslaitoksien käsittelyjonojen pituudesta.

Yksi pareista mainitsi erityisenä epäkohtana sen, että neuvolan työntekijällä on valta siirtää asian käsittely lastenvalvojalle, jos kokee sen liian vaikeana tai hankalana. Tämä mahdollistaa sateenkaariperheiden syrjimisen pompottelemalla heitä paikasta toiseen asian tiimoilta.

5.5 Avioliitto-olettama

Pariskunnat olivat yksimielisesti sitä mieltä, että jos naispari on keskenään avioliitossa, pitäisi ei-synnyttänyt nainen olla automaattisesti lapsen vanhempi niin kuin on aviomieskin heterosuhteessa. Vanhemmuus pitäisi määräytyä automaattisesti, jos ei sitten kyseessä ole jokin erikoistilanne tai vaikka apilaperhe. Niin sanotussa erikoistilanteessa perhe voisi erikseen todeta, ettei halua äitiyden määräytyvän avioliitto perusteella. Näin voi olla, jos halutaankin vahvistaa isyys.

Käytännöt pitäisivät olla yhdenvertaisia. Yksi pareista totesi, että vasta sitten kyseessä olisi merkittävä muutos, jos näin olisi, että toinen olisi automaattisesti äiti ilman tunnustamista. Tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtelu vanhemmuuden määräytymisessä olisi parien mielestä ensiarvoisen tärkeää.

5.6 Kokemuksia/ajatusten vaihtaminen muiden pariskuntien kanssa

Pääosin pariskunnat eivät olleet keskustelleet muiden pariskuntien kanssa äitiyden vahvistamisesta. Syitä siihen, ettei aiheesta ollut keskusteltu oli muun muassa se, ettei

lähipiirissä ollut ketään vastaavassa elämätilanteessa olevaa naisparia. Muutamia keskusteluja oli toki käyty sosiaalisen median kautta ja Sateenkaariperheet ry:n järjestämällä perheleirillä. Yksi pareista mainitsi, että enemmän keskusteluja oli käyty aikanaan silloin, kun adoptioprosessi oli ollut ajankohtainen omassa perheessä.

Osa pareista oli tutustunut tulevaan vanhemmuuslakiin ja osa taas ei. Enemmän lakiin tutustuneet mainitsivat siitä, että laki tulee edelleen jättämään monet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvat perheet ja perheestä haaveilevat ulkopuolelle. Perheiden moninaisuus on monelle todellisuutta ja se olisi pitänyt entistä paremmin ottaa laissa huomioon. Yksi pareista mainitsi Hollannin mallin, jossa lapselle voidaan vahvistaa kolme virallista vanhempaa.

6 TULOKSET

Teemahaastattelut sujuivat ennakkosuunnitelman mukaisesti. Haastatteluajat sovittiin etukäteen puhelimitse ja päivää kahta ennen haastateltaville lähetettiin sähköpostiin haastattelun teemat sekä linkki Hill-huoneeseen. Haastattelut olivat keskustelunomaisia ja ne kestivät keskimäärin noin viisitoista minuuttia. Haastattelut nauhoitettiin eikä niistä ei tehty kirjallisia muistiinpanoja haastattelun aikana vaan nauhoite oli ainoa muistiinpanoväline. Haastattelun jälkeen nauhoite kuunneltiin uudestaan ja kirjoitettiin kaikki kommentit ylös sanasta sanaan. Tähän ratkaisuun päädyin, koska muistiinpanojen kirjoittaminen olisi vienyt aikaa ja haastattelusta olisi voinut hävitä keskustelunomaisuus. Riskinä nauhoittamisessa olisi voinut olla se, että nauhoittaminen ei syystä tai toisesta olisi onnistunut, mutta näin ei onneksi käynyt. Nauhoitteet hävitetään siinä kohtaa, kun opinnäytetyö on saatu valmiiksi.

Tutkimukseen haastateltiin viittä eri pariskuntaa. Heiltä ei kysytty mitään taustakysymyksiä, koska Sateenkaariperheet ry:n kyselyyn vastasi vain 37 henkilöä ja vastaajat olivat eri puolelta Suomea, ja osa oli myös pienemmiltä paikkakunnilta. Tämän vuoksi esimerkiksi vastaajan asuinalueen kysyminen, vaikka vain maantieteellisellä alueja-

olla, olisi voinut aiheuttaa sen, että vastaajat olisi voitu jollain tavalla yhdistää yhdistyksen tutkimuksen vastaajaksi. Kaikki viisi pariskuntaa mainitsivat kuitenkin keskustelujen lomassa oman asuinpaikkakuntansa ja ihan sattumalta toteutui alkuperäinen toive; kaikki vastaajat olivat eri puolelta Suomea.

Kysymykseen *Miten paljon lakimuutoksella oli vaikutusta lapsen hankintaan?* voisi lyhyesti ja ytimekkäästä vastata, että sillä ei ollut vaikutusta pariskuntien suunnitelmiin hankkia lapsia. Kolmella parilla oli jo ennestään ennen lakimuutoksen voimaantuloa hankittuja lapsia ja kaksi muuta olisivat myös joka tapauksessa hankkineet lapsia, riippumatta siitä, olisiko lakimuutosta tullut tai ei. Mahdollinen adoptioprosessi ei olisi pelottanut ketään, ja myös ne parit, joilla ei vielä ollut lapsia, olisivat lähteneet mukaan prosessiin. Äitiyden tunnustamisen mahdollisuus neuvolassa koettiin kuitenkin isona helpotuksena ja muutenkin tärkeänä asiana. Tähän kysymykseen tuli esimerkiksi seuraava vastaus: ”Lakimuutoksella ei vaikutusta lapsen hankintaan. Säästettiin viisi vuotta hoitoihin, joten päätös on tehty jo paljon aikaisemmin.” (Haastateltava pari 1, 2021).

Lakimuutoksella itsellään oli jopa hieman jarruttava vaikutus lapsen hankintaan, kun parit joutuivat odottamaan lain voimaantulopäivää, jotta he voivat kirjoittaa hedelmöityshoitosuostumuksen. Osa oli jo aloittanut hoidot, mutta jättivät ne tauolle siksi aikaa, että voivat allekirjoittaa uuden hoitosuostumuksen: ”Sen verran laki kuitenkin vaikutti, että kun hoidot jäivät tauolle, niin päätettiin että niitä ei jatketa ennen kuin laki on astunut voimaan, ettei tarvitse uudestaan lähteä adoptioprosessiin.” (Haastateltava pari 2, 2021). Hedelmöitysklinikat mainittiin yhteistyöhaluisiksi tässä asiassa, vaikka ne eivät välttämättä kaikilta osin onnistuneet asiakaspalvelussa.

Toiseen kysymykseen eli *Miten naisparit kokivat äitiyden tunnustamisen?* nousi keskusteluissa esiin kaksi asiaa, jotka vaikuttivat kokemuksen positiivisuuteen tai negatiivisuuteen. Nämä olivat osaaminen ja asenne. Neuvolan henkilökunnalta puuttui osaamista ja parit joutuivat neuvomaan heitä eikä päinvastoin. Osalla henkilöistä osaamattomuus oli yksilötasolla, mutta oli myös niitä paikkoja, jossa osaamattomuus koski koko neuvolaan; työnantaja ei ollut kouluttanut heitä millään tavalla äitiyden tunnustamiseen liittyvissä asioissa. Lisäksi kaksi pariskuntaa olivat joutuneet vaatimalla vaa-

timaan oikeuttaan tunnustaa äitiys neuvolassa. ”Oli niillä varmaan tietoa siitä, että tällainen on mahdollinen, mutta me olimme meidän neuvolassamme ensimmäinen paris-kunta uuden lain aikaan. Meille sanottiin, että neuvolan hoitajan esimies oli sanonut, että heillä ei ole ollut sisäisiä koulutuksia äitiyden tunnustamisesta liittyvistä asioista. He ei voi tehdä sitä, vaan pitäisi mennä lastenvalvojalle.” (Haastateltava pari 3, 2021.)

Asenteen kohdalla esiin nousi esiin ihan samat asiat kuin osaamisenkin kanssa eli osalla negatiivinen asenne oli yksilökohtaista, kun taas toisessa paikassa ihan koko organisaatio kohtaista. Osaamisen puute on helpommin korjattavissa, sillä asiaan liittyvää koulutusta on mahdollista järjestää. Asennetta onkin sitten haastavampi muuttaa. Toki asennekoulutusta voi järjestää, mutta monesti asenteet voivat olla niin syvällä ihmisen sisällä, että niitä ei muuteta koulutuksella. Asenteet näkyivät muun muassa siinä, että missä toinen neuvolan työntekijä aidosti pahoitteli osaamattomuuttaan ja vääriä lomakkeita, toinen ei halunnut edistää asiaa millään tavalla ja oli ohjaamassa paria suoraan lastenvalvojalle.

Kolmanteen kysymykseen eli *Miten naisparit kehittäisivät äitiyden tunnustusta?* tuli esille, että oikeita lomakkeita ei ollut aina saatavilla. Ainoastaan yksi pareista sanoi, että neuvolassa oli oikeat, äitiyden tunnustamiseen tarkoitetut lomakkeet. Tämä kertoo siitä, että neuvoloissa ei olla oltu lainkaan valmistautuneita naisparin kohtaamiseen ja heidän saapumisensa on voinut jopa yllätys. ”Jälkikäteen ajateltuna olisi vaan itse pitänyt tulostaa ne asiakirjat mukaan neuvolaan.” (Haastateltava pari 5, 2021).

Yksi asia mikä nousi keskusteluissa esiin, oli se, että miksi äitiys ylipäätään pitää erikseen tunnustaa. Parit ovat kuitenkin yhdessä allekirjoittaneet hoitosuostumuksen klinikalla ja ovat keskenään joko naimisissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Puoliso olisi automaattisesti syntyvän lapsen virallinen vanhempi ja vain sellaisessa tilanteessa, jossa ei-synnyttäneen äidin äitiyttä ei haluta vahvistaa, asia kielletäisiin erikseen. Näin voisi toimia esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, kun halutaan muodostaa apilaperhe. Siittiöitä luovuttava mies ei jäisi anonymiksi luovuttajaksi, vaan hänet vahvistetaan lapsen isäksi ja juridiseksi vanhemmaksi. ”Jos ollaan naimisissa, niin pitäisi olla samalla lailla kuin heteropareillakin, niinhän se olisi kaikkein yksinkertaisinta.” (Haastateltava pari 4, 2021).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Teemahaastattelut antoivat hyvin vastauksia niihin teemoihin, joihin lähdettiin hakemaan vastauksia ja lisäksi haastattelut terävöittivät opinnäytetyöongelmaa. Haastatteluiden kautta tuli esiin myös sellaista näkemyksiä, joita ei ole vielä paljon kuultu julkisesti, koska äitiyden tunnustaminen on sen verran uusi asia. Aiheesta ei vielä löydy juurikaan tutkimuksia tai tilastoja, joten haastatellut naisparit ja heidän kommenttinsa olivat sen vuoksi merkittävässä roolissa tiedon hankkimisessa.

Tulokset vahvistivat sitä olettamusta, että sillä, missä päin Suomea asuu, on vaikutusta siihen, miten koko prosessi etenee. Yllätyksenä tuli oikeastaan se, että paikkakunnan koolla ei ole niinkään merkitystä esimerkiksi siihen, että miten hyvin neuvolan henkilökunta on koulutettu tai minkälainen heidän asenteensa on. Voisi ajatella, että mitä isompi kaupunki ja laajempi asiakaskunta, saisi naispari suvaitsevaisen kohtelun. Näin ei kuitenkaan haastattelujen mukaan ollut. Se, että laki on kaikille sama, ei takaa sitä, että kaikkia kohdellaan tasapuolisesti.

Keskusteluissa nousi myös esiin asennekasvatus, jota pitäisi järjestää neuvolan työntekijöille, jotta he osaisivat suhtautua naispareihin luontevasti. Kyynisesti voisi ajatella, että asennekasvatuksen kanssa ollaan auttamatta myöhässä, jos pitää alkaa muuttamaan aikuisten ihmisten asenteita. Ehkä tulevaisuudessa, kun nykyiset lapset ja nuoret ovat neuvolan työntekijöitä, on heillä erilainen suhtautuminen moninaiseen ihmisyyteen. Heidän nuoruudessaan on ihan tavallista se, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvat ihmiset ovat avoimesti omia itsejään esimerkiksi sosiaalisessa mediassa.

Tämä opinnäytetyö tarkasteli naisparien kokemuksia juridisesta näkökulmasta, mutta aiheesta saisi kyllä monta muutakin tutkimusta. Asiaa voisi tarkastella esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta, mutta miksei jopa talouden näkökulmasta. Sateenkaariperheet ovat kasvava joukko ostovoimaisten perheiden joukossa.

Jotta ihminen saa alkunsa ja syntyy tähän maailmaan, tarvitaan naisen munasoluja ja miehen siittiöitä. Syntyvällä lapsella tulee nyt ja tulevaisuudessa olemaan aina biologinen äiti ja biologinen isä. Sitä, ovatko he molemmat tai edes toinen lapsen elämässä mukana kasvattavina vanhempina, ei voi etukäteen tietää. Tämä pitäisi paremmin huomioida, kun puhutaan lapsen vanhemmista. Kaikilla ei ole kasvattavina vanhempina äitiä ja isää vaan saattaa olla kaksi naista, kaksi miestä tai vaikka kaksi naista ja yksi mies. Tilanne voi olla myös se, että toinen vanhempi on vaihtanut sukupuolta, lapsen biologisesta isästä on tullutkin kasvattava äiti. Kaikkien tasa-arvoisen kohtelun kannalta olisi ihanteellista, jos neuvoloissa puhuttaisiin pelkästään vanhemmista, isien ja äitien sijaan.

Toivottavasti muutaman vuoden päästä joku opiskelija tarttuu tähän samaan aiheeseen, olisi kiinnostavaa lukea mihin suuntaan asiat ovat kehittyneet sen jälkeen, kun vanhemmuuslaki on astunut voimaan. Onko naisparien kokemukset edelleen samantlaisia vai onko tapahtunut muutosta siihen, miten naispareihin suhtaudutaan neuvoloissa. Entä miten ovat lakipykälät hallussa ja miten hyvin lakia noudatetaan.

Opinnäytetyö onnistui mielestäni tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteet eivät olleet mitenkään erityisen korkealla vaan lähin tavoittelemaan hyvää keskitasoa. Tiedostin myös sen, että kyseessä oli uusi lakimuutos ja lähdemateriaalia oli sen vuoksi rajallisesti saatavilla. Sateenkaariperheisiin liittyvää kirjallista materiaalia on toki monipuolisesti saatavilla, mutta halusin pitää aiheen rajattuna eli keskittyä vain niihin naispareihin, jotka ovat saaneet lapsen ja tunnustaneet äitiyden äitiyslain voimaantulon jälkeen. Aiheen rajaamisessa onnistuin mielestäni hyvin. Opinnäytetyötä oli mielenkiintoista kirjoittaa ja prosessin aikana tutustuin entistä enemmän lakeihin eli oikeustradenomin osaamisalueeseen.

LÄHTEET

Adoptiolaki 20.1.2012/22 muutoksineen.

Digi- ja väestötietoviraston www-sivut 2021. Viitattu 21.7.2021. <https://dvv.fi/henki-loasiakkaat>

Eduskunnan www-sivut 2021. Viitattu 22.8.2021 https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/vanhemmuuslaki.aspx

HE 132:2021.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. 22. painos. Helsinki: Tammi.

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa: Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. 2. uud.p. Helsinki: Talentum

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino

Isyyslaki 13.1.2015/11 muutoksineen.

KAA 3:2016.

Kangas, U. 2019. Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. 2., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Kansalaisaloite.fi www-sivut 2021. Viitattu 19.7.2021. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/ohjeet/kansalaisaloite-lyhyesti>

Keskinen, H. 2021. Henkikirjoittaja. Digi- ja väestötietovirasto. Pori. Henkilökohtainen tiedonanto 20.7.2021.

KKO 2001:110.

KKO 2010:16.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 4.8.1983/361 muutoksineen.

Moring, A. & Kerppola-Pesu, J. 2017. Sateenkaariperheet Suomessa. Teoksessa Anttonen, A. & Hytönen, M. (toim.). Perhe ja avioliitto muutoksessa. [Tampere]: Kirkon tutkimuskeskus, 209-214

Nieminen, L. 2013. Perus- ja ihmisoikeudet ja perhe. Helsinki: Talentum.

Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Työkirja ammattikorkeakouluun. Jokioinen: e-Oppi.

Sateenkaariperheet ry:n www-sivut 2021. Viitattu 3.8.2021, 21.11.2021. <https://sateenkaariperheet.fi/>, <https://sateenkaariperheet.fi/vaikuttamistyota/uutiskirje/>

Tilastokeskuksen www-sivut 2021. Viitattu 3.8.2021. <https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html#tab1>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Työministeriö, j., Suomi. Työministeriö, Kuosmanen, P. & Jämsä, J. 2007. Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali- ja terveyspalveluissa ja koulussa. [Helsinki]: Työministeriö.

Valtioneuvoston www-sivut 2021. Viitattu 27.9.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/rinteen-hallitus-nimitettiin>, <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/ministerit>

Väestöliiton www-sivut 2021. Viitattu 25.8.2021. <https://www.vaestoliitto.fi/verkkojulkaisut/sateenkaariperheiden-lasten-ja-nuorten-hyvinvointi-ja-kokemukset/>

Äitiyslaki 20.4.2018/253 muutoksineen.

HAASTATTELUJEN TEEMAT

- Lakimuutoksen vaikutus lapsen hankintaan
- Tiedonsaanti ennen prosessia/ tietämys hedelmöityshoitojen oikeasta aloitusajankohdasta
- Neuvoloiden valmius toimia äitiyslain edellyttämällä tavalla
- Äitiyden tunnustusprosessin kehittäminen
- Avioliitto-olettama
- Kokemusten/ ajatusten vaihtaminen muiden pariskuntien kanssa

AINEISTO

Haastateltava pari 1, 2021. Nauhoitettu Hill-haastattelu 6.10.2021. Haastattelijana Annariikka Lähteenmäki. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Haastateltava pari 2, 2021. Nauhoitettu Hill-haastattelu 7.10.2021. Haastattelijana Annariikka Lähteenmäki. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Haastateltava pari 3, 2021. Nauhoitettu Hill-haastattelu 13.10.2021. Haastattelijana Annariikka Lähteenmäki. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Haastateltava pari 4, 2021. Nauhoitettu Hill-haastattelu 20.10.2021. Haastattelijana Annariikka Lähteenmäki. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Haastateltava pari 5, 2021. Nauhoitettu Hill-haastattelu 27.10.2021. Haastattelijana Annariikka Lähteenmäki. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.